

ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ

22.08.2023 г.

[Институциите представят данни за чистотата на Черно море](#)

- euronewsbulgaria.com

Във Варна представят обобщени данни за чистотата на водата в Черно море. Това ще направят две институции Министерството на околната среда и водите и Института по океанология към БАН. Миналата седмица темата предизвика остри реакции след като изследване на качеството на морската вода показва наличие на бактерията Ешерихия коли.

Изследването беше по инициатива на група от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и асоциация „Активни потребители“. Тогава министерството на здравеопазването обяви, че не приема данните от изследването за коректни.

[Отлично представяне и 5 медала за учениците ни по астрофизика на Международната олимпиада в Полша](#)

- uchi.bg

Най-добрите български ученици по астрофизика направиха отлично представяне и спечелиха 5 медала от Международната олимпиада. Петимата ни олимпийци се конкурираха с 260 състезатели от 52 държави и завоюваха 1 златен, 3 сребърни и 1 бронзов медал, съобщават от Сдружението на олимпийските отбори по природни науки. 16-ото издание на Международната олимпиада по астрономия и астрофизика се проведе присъствено в Полша от 10 до 20 август.

Златният медал спечели Баян Гечев (11 клас, СМГ). Сребърните отличия заслужи Лора Лукманова (10 клас, СМГ), Владимир Миланов (12 клас, НПМГ) и Михаил Банков (12 клас, МГ Плевен), а бронзът завоюва Константин Кръстев (12 клас, ПМГ Бургас). Ръководители на българските ученици са Никола Каравасилев (ПЧМГ) и Захари Дончев (Институт по астрономия към БАН).

От Международната олимпиада по астрономия и астрофизика българските състезатели са спечелили 53 медала към 2022 г: 13 златни, 18 сребърни, 22 бронзови.

[Земетресение с магнитуд 4,7 е регистрирано снощи в Румъния, епицентърът му е на 260 километра от София](#)

Земетресение с магнитуд 4,7 е регистрирано снощи в района на град Търгу Жиу в Румъния. Земният трясък е от 00:39 часа българско време и е с епицентър на 260 километра от град София, показват данните на Националния сеизмологичен център към Националния институт по геофизика, геодезия и география при Българската академия на науките.

Сеизмолозите информират, че земетресението в Румъния е част от поредицата земни трусове, започнала на 14 февруари 2023 г. Основното земетресение от нея беше с магнитуд 5,8.

[В София започва поредното пръскане срещу комари, кърлежи и гризачи](#)

- [bta.bg](#)

Започват поредните обработки за този сезон срещу комари, кърлежи и гризачи, предвидени за активния сезон на това лято, съобщиха от пресцентъра на Столичната община.

Предстои да бъдат обработени всички общински тревни площи, предназначени за обществено ползване – паркове, градини, зелени площи, междублокови пространства, транспортни ивици и гробищни паркове.

Обработките се извършват при подходящи метеорологични условия и сухо време.

Третираните терени се обозначават от изпълнителите предварително с табели за вида обработка – използвания препарат, карантинен период, фирмата изпълнител и телефон за контакт.

Затоплянето и промените във валежите подпомагат по-широкото разпространение на т.нар. вектори като комари, кърлежи, бълхи, птици и някои бозайници, замесени в огнища от денга, чума, лаймска болест, кърлежов енцефалит, западнонилска треска, Зика, малария и други, каза през юни в интервю за БТА проф. Радостина Александрова от БАН.

[Доц. Григор Сарийски, пред „Труд news“: Ескалиращите санкции тласкат Европа към рецесия](#)

- Труд

Ситуацията днес действително напомня на тази от 70-те, с тази разлика, че сега санкциите се налагат от страната на потърпевшите, казва доц. Григор Сарийски. Разговаряме с него за разделенията и икономическите санкции по геополитическата ос, за предстоящите събития в ЮАР около срещата на страните от БРИКС. Ако се абстрахираме от иначе приятно звучащите подбуди на европейските лидери да отслабят зависимостта на стария континент от руските доставки, основният ефект от тези санкции беше рязкото увеличение на борсовите цени на горивата и оскъпяването на доставките за Европа, казва

финансистът.

- Господин Сарийски, в Йоханесбург се провежда безпрецедентна среща на държавите от БРИКС, която се следи с особено внимание от финансови анализатори заради анонсирана нова валута, обезпечена със злато. Реалност ли е да се роди нова парична система, различна от следвоенния Бретънуудс?

- Срещата е натоварена със силни очаквания. Някои анализатори я възприемат като събитие от ранга на конференцията в Бретън Удс през 1944 г. и в това има известна логика. Темата за нов световен паричен и финансов ред стои във фокуса на експертите от доста време, като се очаква че той ще бъде изграден върху валутите на зависимите от суровини държави от периферията. Затова и масираните покупки на злато от централните банки се възприемаха като сигнал за приближаването на момента на раждане на нова валута. Тя би довела до решаването на няколко проблема, като на първо място страните-участници ще преустановят плащането на своеобразния доларов данък, постъпващ във ФЕД под формата на сенъораж (и съответно - до обратни плащания към емитентите на тази валута). На второ място една алтернативна валута със съответната платежна система би осигурила на участващите нации средство за заобикаляне на санкциите на страните от Г-7, както и ограничаване на риска от блокиране на техни активи. Не на последно място валутата на БРИКС ще спомогне да се избегне т. нар. вносна инфлация. За известно време в публичното пространство вървяха анонси за предстоящия старт на новия „анти-долар“, но после ентузиазмът на участниците видимо охладня поради различни причини и най-вече поради факта че при сегашния дизайн на БРИКС безспорният печеливш би бил Китай (поради големия дял в общата структура на БВП) което не се възприема с охота от останалите участници. Последваха изказвания, че нито Индия нито ЮАР биха дали съгласието си и очакванията за обявяване на проекта на предстоящата среща отстъпиха пред заявките за „засилване на разплащанията в местни валути“. В този смисъл беше и изказването на прес-секретаря на руския президент, Дмитрий Песков, който в началото на август заяви, че проектът едва ли може да се осъществи в близко бъдеще. Намираме се в особена ситуация в която ескалиращите санкции предизвикаха „перфектната буря“ за суровините, което е възможно най-благоприятното стечение на обстоятелствата за създаването на „новия петро-долар“. В същото време липсва достатъчно солидна основа за стартиране на проекта, тъй като към настоящия етап БРИКС е по-скоро номинална структура. Действително, с много силен потенциал, но без необходимите атрибути като например ясно разписани правила за функциониране, ангажименти на страните-участници, критерии за приемане на нови членове, режими за сътрудничество с нечленуващите приятелски настроени страни и пр. От тази гледна точка можем да очакваме по-скоро старт на една своеобразна довършителна дейност и попълване на състава на БРИКС с нови участници, отколкото рязане на лентички и фойерверки. По отношение на новата валута на този етап не можем да очакваме нещо повече от обикновена разчетна единица, подобна на европейското еко през 90-те и вероятно някаква обща стратегия за нейното надграждане.

- Без да правим исторически обзор, но доколко ситуацията днес изглежда като през 70-те, когато ОПЕК налага петролното ембарго и цените на горивата хвъркват до небесата?

- Ситуацията днес действително напомня на тази от 70-те, с тази разлика че, сега санкциите се налагат от страната на потърпевшите. Ако се абстрахираме от иначе приятно звучащите

подбуди на европейските лидери да отслабят зависимостта на стария континент от руските доставки, основният ефект от тези санкции беше рязкото увеличение на борсовите цени на горивата и оскъпяването на доставките за Европа, тъй като една значителна част от петрола и природния газ, използвани от санкциониращите страни са добити от руски находища, но пристигат до крайната си дестинация през прекупвачи и доста усложнена логистика. Това, от своя страна тласка Европа към рецесия и вече има доста показатели, показващи нейното начало. Така например в края на миналата и началото на тази година честотата на банкрутиралите предприятия в ЕС достигна рекордни нива за целия период на отчитане на този показател, индексите на индустриално производство в почти 2/3 от страните-членки излязоха на отрицателни стойности, а Германия и Нидерландия отчетоха началото на техническата рецесия (т. е. две последователни тримесечия с отрицателен икономически растеж). Вторият не по-малко значим ефект от наложените санкции е мотивирането на Русия да потърси засилване на преговорните си позиции чрез създаване на ситуационен съюз, който да се превърне в незаобиколим фактор при снабдяването със суровини. Прави впечатление, че сред 23-те кандидати за членство в БРИКС присъстват почти всички страни-основателки на ОПЕК (с изключение на една) което показва наличието на добър потенциал за постигане на тази цел. Съществената разлика между двата периода е, че кризата от 70-те бележи края на един дълъг период на добри икономически резултати (който често бива наричан „славните тридесет години“ или „златния период на капитализма“) докато сегашната криза е по-скоро поредния етап от едно дълго угасване. То е преди всичко културно, политическо, демографско, а икономическите показатели са само средството, с което можем да описваме залеза на Европа.

- Как ще се събуди светът след 22-24 август, след декларацията на страните участнички в БРИКС? Не е ли в повече пропагандата за новата икономическа и финансова ера?

- Във време на противоречия и конфликти пропагандата става особено активна, поради което не можем да разчитаме особено на предварителните заявки. Това, което можем да очакваме със сигурност е, че досегашната безпътна идея за нова алтернатива на запада ще започне да придобива по-ясни контури. Че празните квадратчета в този доста амбициозен проект ще започнат да се запълват и в заключителния документ от срещата ще можем да намерим ясно разписани ангажименти на страните-участници, както и логиката върху която ще се доизгражда в бъдеще този съюз. За нова ера е все още рано да говорим, но нейното настъпване е предстоящо. Досегашното глобално разпределение на труда и създаването на добавена стойност вече не устройва почти никой от участниците и затова не можем да разчитаме че е възможно неговото запазване. Страните от глобалната периферия, осигуряващи евтини суровини и нископлатен труд, отдавна се стремят да получат по-голям дял от облагите и последните събития в Нигер показват тяхната решимост да го получат. Всяка от тези страни е наясно, че няма никакъв шанс да успее в подобно начинание, ако не може да разчита на някакъв блок от съмишленици, както и на известна логистична, морална (а на по-късен етап - също и финансова и военна) подкрепа. Затова можем да очакваме, че независимо от техните естествени разногласия, те ще бъдат склонни на всякакви компромиси в името на успеха на този проект, чиято реализация предполага и неминуемата кончина на стария.

- Да не би да наблюдаваме последните дни, образно казано, на т. нар. фиатни пари?

- Основната задача на глобалната финансова система или по-скоро на опитите за нейното преформатиране е да реши противоречията от типа „едните не могат, а другите не искат“. Нежеланието за зависимост от долара може да се проследи до шестдесетте години на миналия век в отделни страни, като например Франция и Сирия, но сега за пръв път е обхванало толкова голяма общност и има съвсем реални шансове за успех, който ще се изразява в отделянето на относително самостоятелна и независима от долара икономическа и валутна зона. Все пак това е конфликт между две световни структури (системна и несистемна) и той ще бъде решен като такъв, което предполага и включване на златните запаси на участниците като част от решението, но само за целите на преразпределението на новите зони. Не и за връщане към златния стандарт за населението, защото при вътрешния конфликт поне засега липсва елемента на осъзнаване и организация, а нито една власт не би отстъпила доброволно привилегията да провежда т. нар. „активна монетарна политика“. От тази гледна точка не мисля че можем да очакваме изчезването на фиатните пари. Дори напротив, те ще бъдат надградени и формата която ще използваме още в края на настоящото десетилетие ще се различава от сегашните разплащателни сметки толкова, колкото самите сметки от парите в брой.

- Къде е Европейският съюз в тази зараждаща се нова икономическа конструкция в света? И по-скоро можем ли да разглеждаме държавите в Съюза под знаменател „Брюксел“ или вече трябва да приемем двете скорости и различията между север и юг, запад и изток, които очевидно са силно изразени?

- Разделението е налице. Не само между отделните страни но и вътре в тях - между елити и управлявани, между консерватори и неолиберали, между малцинствата, които нарастват все по-бързо и коренното население на Европа. В същото време ресурсите за преодоляването на това противоречие стават все по-оскъдни. Европейският съюз изхарчи колосални суми за борба с пандемията, за стратегически инвестиции (по плана „Юнкер“), за „възстановяване и устойчивост“ и т. н. но без да може да отчете значими резултати. Страните от периферията на Съюза имат все така неблагоприятна структура на производство, което в съчетание с относително бавните темпове на сближаване на доходите води до интензивни миграционни потоци вътре в Съюза и съответно до задълбочаване на проблемите с кадровото осигуряване на производството. Досега тези проблеми бяха просто заливани с пари и това доведе до нарастване на задлъжнялостта, като на фона на задаващата се необходимост от нови стимули може да се очаква, че още през следващата година публичните дългове само ще нарастват, а разделението на скорости само ще се задълбочава. Проблемът на ЕС е, че не успя да изгради достатъчно добри механизми за стимулиране на реалната конвергенция (повечето страни-членки нарушават дори и номиналните критерии) във времето, когато имаше тази възможност и сега не може да направи нищо за да компенсира това. Бюрокрацията в ЕС работи усилено по проекта за федерализиране на Съюза, но независимо от резултата отделните региони ще продължат да функционират на различни скорости. Просто при успех на федералистите разпределението ще изглежда както това, във всяка отделна страна (на бизнес-центрове и западаща периферия) докато в другия случай може да се очаква формализиране на „скоростите“, придружено със съответните правила - за спиране на достъпа до част от фондовете, спазването на специфична рамка от критерии, структуриране на вътрешни програми „за оздравяване“ и пр. Ще бъде интересно да се наблюдават действията на

Брюксел, който досега не успя да се справи с относително по-леки задачи, като например създаване на собствена рейтингова агенция и изтегляне на клиринга на деривати, а предстоят доста тежки предизвикателства на фона на започващата нова миграционна вълна, загубата на производствени мощности и отслабването на външнополитическото влияние на Европа (за което бяха показателни слабите резултати от проведената през юли среща на върха между ЕС и Общността на латиноамериканските и карибските държави, където компромисите бяха изцяло за сметка на европейските лидери). В такава ситуация противоречията обикновено се задълбочават и ако Брюксел продължава да разчита на досегашния си репертоар, проблемът с различните скорости само ще се задълбочи.

- Еврозюзът въвежда дигиталното евро, но преди дни от Австрия излезе новината, че управляващото мнозинство иска да впише в конституцията гарантиране на правото за разплащания на пари в брой. Дигиталните пари ще воюват ли с хартиените банкноти?

- Хартиените банкноти са всичко, кое то дигиталните пари на централните банки (т. нар. CBDC) не са. Парите в брой са част от правото на личен живот и в момента се работи върху инструмента за ограничаването на това право. Защото дигиталните пари освен по-удобни като средство за потребителите са също и доста по-ефективни като инструмент за контрол. Те дават редица възможности (като например за проследяване на транзакциите в реално време, за профилиране на потреблението, за използването им в системи за социален рейтинг и пр.) които липсват при парите в брой и класическите банкови сметки.

Въвеждането на тази нова форма може само да улесни налагането на персонални санкции на несъгласните с политиката на правителството, по подобие на въведените в Канада срещу участниците в похода на свободата. Просто с дигиталните пари бързодействието и ефективността на подобни мерки ще се повишат значително. Разбира се, в официалната комуникация на ЕЦБ и ЕК тези опасения са туширани с подходящи уверения като например че на настоящия етап се предвижда паралелното им ползване заедно с парите в брой, но на практика всяка нова форма започва в такъв режим. Така например банковите карти и разплащателните сметки сравнително доскоро се разглеждаха като не особено популярна алтернатива на парите в брой, но след увеличаването на разходите за ползване на последните (чрез увеличаване на таксите за внасяне и теглене) потребителите постепенно се преориентират като в отделни страни в северна Европа хартиените пари на практика изчезват от стопанския оборот. Защо със CBDC да бъде различно? От тази гледна точка не можем да разчитаме че самото гарантиране на правото за ползване на пари в брой може да бъде достатъчно за съхраняването им. Необходимо е да се гарантира тяхната равнопоставеност от гледна точка на разходи за извършване на плащане, безусловно приемане във всяка точка на продажба и т. н. Не на последно място трябва да се гарантира и запазването на този ангажимент до отмяната му с референдум, тъй като в противен случай той лесно може да бъде отменен с помощта на най-обикновено изменение на конституцията. Разбира се, в името на борбата с корупцията и за благо на обществото.

***

Нашият гост

ГРИГОР САРИЙСКИ е роден на 7 ноември 1969 година. Доцент в Института за икономически изследвания на Българската академия на науките (БАН). Завършил е магистърско обучение в УНСС със специалност „финанси, парично обращение, кредит и

застраховка“ в УНСС. Защитил е дисертация на тема „Управление на риска при банковото кредитиране на фирмите в България“. Автор е на изследвания и публикации в областите банково дело, публични финанси, икономическа конвергенция.